

לכבוד

עו"ד שולי אבני-שוהם
ראשת רשות התאגידים
משרד המשפטים

עו"ד אבני-שוהם, שלום רב,

הנדון: בקשה למפגש בנוגע לצורך בהגברת השקיפות על תרומות של תאגידים

בשם לובי 99 (חל"צ) ברצוננו לברכך על כניסתך לתפקיד חשוב ומשפיע זה, ולאחל לך הצלחה רבה בתפקיד. בנוסף, אנו מתכבדות לפנות אליך בבקשה לקיים עמנו מפגש בנושא הגברת השקיפות על תרומות של תאגידים, בו נציג בעיות שאנו מאתרות בדין הקיים ובפרקטיקה הנהוגה על בסיסו בנוגע לתרומות, המובילות להגברת החשש מפני שימוש בתרומות התאגידים באופן הפוגע בעקרונות הדמוקרטיה והמנהל התקין, והצעות לתיקונים אפשריים. הכל כמפורט להלן.

1. לובי 99 הינו הלובי הציבורי הראשון בישראל, ארגון ללא מטרת רווח בו תומכים באופן קבוע מעל 9,000 אזרחים, אשר שם לו למטרה לייצג את הציבור הרחב בהליכי חקיקה בנושאים חברתיים וכלכליים. בין הנושאים אותם מקדם הלובי – **מאבק בקשר בין ההון-לשלטון; הגברת השקיפות, מאבק בשחיתות ברשויות המקומיות.**
2. בשנים האחרונות סוקרו מספר פרשיות הנוגעות לשימוש שעושים לכאורה תאגידים בכספי תרומות, בכדי להשפיע על מקבלי החלטות בנוגע לרגולציה הרלוונטית לתחום בו פועלים התאגידים, ולייצר יחסים של "קח-תן". כדוגמה, נציין את הפרשה שעודנה מצויה, למיטב ידיעתנו, בחקירה פלילית, ובמרכזה החשד כי חברת תנובה העבירה כספי תרומות לעמותות המקורבות ללשכת שר הבריאות דאז, יעקב ליצמן, במטרה להשפיע על הרגולציה של סימון מוצרי המזון המזיק, ולהחריג חלק ממוצריה¹. דוגמה נוספת נוגעת לתרומה שביקשה להעביר חברת אנרגיאן למועצה האזורית חוף הכרמל, אשר צינורות הגז של החברה עוברים בשטחה, תרומה שנגנזה אך ורק בשל עתירה שהגיש ארגון חברה אזרחית כנגדה².
3. מהמתואר עולה כי הפרקטיקה של שימוש של תאגידים במוסד הפילנתרופיה, בכסות של "אחריות תאגידית", על מנת לייצר מאזן כוחות מסוים מול מקבלי החלטות, על מנת להשפיע עליהם להיטיב עם התורמים או על מנת לייצר להם תלות בתורמים – היא פרקטיקה הרווחת הן בשלטון המרכזי והן בשלטון המקומי.
4. השימוש בכספי התרומות, למעשה, כדרך עוקפת למתן שוחד, הוא חמור ביותר ופוגע באינטרס הציבורי במגוון רחב של דרכים:

- א. מדובר במעשים שיש בהם השחתה של הרשות הציבורית, ופגיעה חמורה בטוהר המידות בשירות הציבורי.
- ב. כאשר ניסיונות אלו צולחים, הפגיעה בציבור שנגרמת מרגולציה מעוותת התואמת אינטרסים כלכליים צרים של בעלי הכוח, או מהשתקה של מאבק תושבים כנגד פעילות של גורמים בעלי החצנות שליליות על הרשויות, כגון תאגידים מזהמים, עלולה להיות קשה ביותר.

¹ כתבתם של לירן לוי ומירב כהן "החשד: עוזר השר ליצמן קידם אינטרסים של חברות במשק תמורת שוחד" מיום 06.06.2021 באתר "וואלה! חדשות", כאן
² כתבתו של ליאור גוטמן "שנה אחרי שהכסף הגיע, מועצת חוף הכרמל ויתרה על התרומה הכספית של אנרגיאן" מיום 16.12.2020 באתר "כלכליסט", כאן

הלובי של הציבור

- ג. **מדובר בהשחתה של מוסד הפילנתרופיה**, שבכסותו ניתנים כספים אלו לעמותות ולרשויות, מה שעלול להוביל לספקנות בנוגע לפעילותן של עמותות חסד וצדקה ולפגיעה בפעילות רווחה של הרשויות המקומיות העושות מלאכתן נאמנה ולטובת הציבור.
- ד. במקרה שמדובר בחברות ציבוריות, **הכסף המושקע, למעשה, באותן עמותות, הוא כספי הפנסיות של הציבור**, דרך הגופים המוסדיים המחזיקים מניות בחברות.
- ה. ככלל, תורמים גדולים מקבלים זיכוי מס לפי סעיף 46א לפקודת מס הכנסה, כך שהציבור כולו באמצעות **קופת המדינה, "מסבסד" את התרומה המושחתת**.
5. **אנו סבורות כי ישנן דרכים להפחית את החששות האמורים, ובכלל כך – הגברת השקיפות על תרומות הניתנות על ידי תאגידים, כך שלא ניתן יהיה לתרום במחשכים, וכל תרומה תהא נתונה לביקורת ציבורית בהקשר זה.**
6. **נציין כי לפני מספר חודשים פורסם קול קורא על ידי רשות העמותות, עו"ד קארן שוורץ, הבוחן את הצורך להשקיף את התרומות של התאגידים לעמותות, אליו הגבנו, ואף קיימנו עם עו"ד שוורץ פגישה על הנושא. הנושא אף עלה במענה שלנו ל"קול קורא" של האשכול למניעת שחיתות ביעוץ וחקיקה (משפט פלילי). כמו כן נציין כי פנינו במכתב למנכ"ל משרד הפנים, בבקשה לקדם מהלך של עיגון חקיקתי של חובת שקיפות של התרומות של תאגידים לרשויות מקומיות. ואולם, אנו סבורות כי רשות התאגידים הינו "גורם מפתח" הנוגע לכלל הזירות בהן הפרקטיקה האמורה מתקיימת, וכי מעורבתך בנושא עשויה לתרום לראייה כוללת של סוגיית התרומות בידי תאגידים.**
7. **אנו מודעות לכך שמתקיים שיח פנים-ממשלתי בחלק מהסוגיות האמורות, ונשמח להיפגש עמך בעניין, להציג את עמדתנו, להציע כיוונים לפתרונות ולקיים חשיבה משותפת בעניין.**

בברכה,

מרם קרן
מרב דוד
סמנכ"לית

עו"ד זהר אלטמן-רפאל
לוביסטית ציבורית